

Schaktning inom avrättningsplatsen i Hamneda

Arkeologisk schaktningsövervakning 2023

Hamneda (L1952:8822), Hamneda 2:14, Hamneda socken, Ljungby kommun,
Kronobergs län

Cecilia Ring

Arkeologisk rapport 2023:23

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

Schaktning inom avrättningsplatsen i Hamneda

Arkeologisk schaktningsövervakning 2023

Hamneda (L1952:8822), Hamneda 2:14, Hamneda socken, Ljungby kommun,
Kronobergs länKronobergs län

Författare
Copyright
Redaktion
Kartor

Cecilia Ring
Kalmar läns museum 2023
Anna-Karin Karlsson, Stefan Siverud
Publicerade i enlighet med tillstånd
507-98-2848 från Lantmäteriverket
Kalmar läns museum
1400-352X

Förlag
ISSN

Abstract

Keywords: Hamneda, place of execution, Middle Ages

On Juni 20, 2023, Museiarkeologi Sydost/Kalmar läns museum conducted an archaeological watching brief during the construction of a new sewage system, at the property Hamneda 2:14, Hamneda Parish, Kronoberg. In the area *place of execution* is registered. During an investigation in 2011, eight

individuals were found in two graves. Through 14-C dating, it could be established that these were executed and buried in the 14th and 15th century. No archaeological finds or archaeological contexts were found during the current watching brief.

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	9
Topografi och fornlämningsmiljö	10
Syfte och frågeställningar	13
Metod och genomförande	14
Resultat	16
Tolkning & åtgärdsförslag	18
Referenser	19
Tekniska och administrativa uppgifter	20
Bilagor	21

Karta över Kronobergs län med platsen markerad.

Sammanfattning

I samband med nedläggande av ett nytt avloppssystem genomförde Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum en schaktningsövervakning på Hamneda 2:14, Hamneda socken, Kronobergs län. Ytan för avloppet låg inom forn-lämning L1952:8822, en avrättningsplats. Vid en

undersökning 2011 hittades här åtta personer i två gravar. Genom ¹⁴C-datering kunde det fastställas att dessa avrättades och begravdes på 1300- och 1400-talen. Vid den nu genomförda schaktningsövervakningen hittades inga arkeologiska kontexter eller fynd.

Figur 1. Översikt.

Inledning

Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum har, med anledning av iordningställandet av ett nytt avloppssystem, genomfört en schaktningsövervakning inom fastigheten Hamneda

2:14 och inom fornlämningen, avrättningsplats, L1952:8822. Schaktningsövervakningen genomfördes den 20 juni 2023 och omfattade en yta på strax under 70 m², fig 1.

Topografi och fornlämningsmiljö

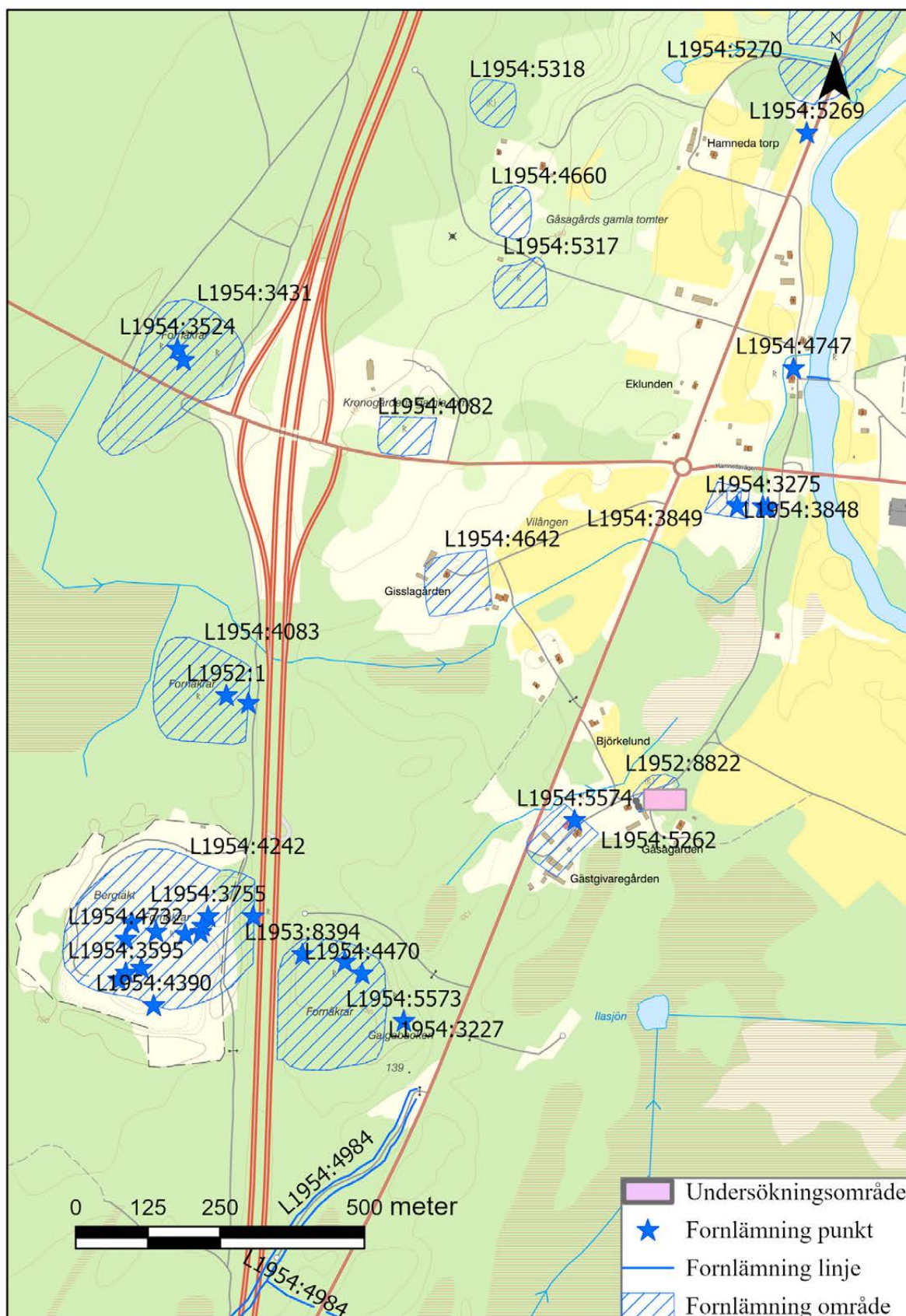
Orten Hamneda ligger söder om Ljungby tätort i Ljungby kommun, i anslutning till ån Lagan. Lagandalen är en mycket fornlämningsrik bygd, fig 2. I ådalen är det framför allt höggravfält från järnåldern som dominerar fornlämningsbilden. Den framträdande fornlämningskategorin utgörs av fossil åkermark i form av röjningsrösen längs moränkullarna på båda sidor om dalen, Strax norr om det nu aktuella undersökningsområdet ligger ruinen av den tidigmedeltida kyrkan (L19543848) vilken belyser platsens betydelse under vikingatid och tidig medeltid. Kyrkan uppfördes på 1100-talet och hade ett torn i öster. Den här typen av östtornskyrkor har av forskningen ofta sammankopplats med den tidigmedeltida kungamakten (Hansson 2001, 2008). Man har därför velat se Hamneda som den svenska kungamakts utpost i sydväst, innan de stora gränsbygderna mot Danmark tog vid (ibid.). Kyrkan revs 1892 och ersattes av en ny inne i Hamneda cirka 400 NNO om den gamla. På en ö i Lagan finns också en reser efter vad som tolkats vara en medeltida borganläggning, Sunneborg (L1954:3362).

Från tidig medeltid och in på 1600-talet var Hamneda tingsplats för Sunnerbo härad. Tinget leddes av häradshövdingen och här diskuterades mestadels rent vardagliga ärenden (Hansson 2011). Redan i slutet av 1200-talet hade de första landskapslagarna kommit och 1320 nedtecknades Smålandslagen. Den ersattes på 1350-talet av Magnus Erikssons landslag. Brottslingar kunde enligt denna lag dömas till döden för en rad olika förseelser, bland annat kyrkostöld. Under 1600-talet infördes även dödsstraff för otrohet, men det var ytterst sällan som något fall verkställdes

(ibid.). De avrättningar som verkligen genomfördes, här och på andra tingsplatser, skedde oftast genom hängning.

Området på den nu aktuella undersökningsplatsen, Hamneda 2:14, var relativt plan. Omedelbart norr om platsen höjer sig markant mot den åsrygg, närmast en getåsrygg, som sträcker sig ett par hundra meter åt nordost parallellt med den gamla landsvägen. Fornlämning L1952:8822 är beskriven som en avrättningsplats på en yta som sträcker sig ungefär 80x50 meter i NO-SV riktning. Ungefär 650 meter SSV om undersökningsområdet är platsen för galgbacken (L1952:5573), vilken är belägen på en kraftig moränhöjd. Själva lämningen består av fyra stenskodda stolphål som troligen är rester efter en galge. Platsen togs ur bruk år 1698, då tinget flyttades till Ljungby.

I samband med ett garagebygge, 2011, på Hamneda 2:14 påträffade fastighetsägaren skelettdelar. Vid en efterundersökning på platsen kunde det konstateras att där fanns två gravar med vardera fyra begravda individer. De döda låg dels på rygg, dels på sidan och flera äldre gravläggningar hade stört senare begravningar. En individ kunde konstateras ha legat med händerna bakom ryggen, troligen bakbunden, vilket tillsammans med det ovarsamma sätt som de döda behandlats gör att det sannolikt rör sig om avrättade individer. Genom fyra ¹⁴C-dateringar kan det konstateras att dessa avrättats och begravts under 1300- och 1400-talen. De döda har med största säkerhet avrättats vid den tingsplats som var belägen här (Hansson 2011).

Fornlämningar i närområdet till UO.

Fornlämnings-nummer	Fornlämningstyp	Fornlämnings-nummer	Fornlämningstyp
L1952:1	Boplatssområde	L1954:4390	Stensättning
L1952:8822	Avrättningsplats	L1954:4470	Stensättning
L1953:8394	Boplatssområde	L1954:4642	Bytomt/gårdstomt
L1954:3227	Område med fossil åkermark	L1954:4660	Bytomt/gårdstomt
L1954:3275	Bro	L1954:4732	Stenkammargrav
L1954:3431	Område med fossil åkermark	L1954:4747	Vägmärke
L1954:3524	Stensättning	L1954:4984	Hägnad
L1954:3595	Stensättning	L1954:5262	Bytomt/gårdstomt
L1954:3755	Stensättning	L1954:5269	Grav markerad av sten/block
L1954:3848	Kyrka/kapell	L1954:5270	Gravfält
L1954:3849	Begravningsplats	L1954:5317	Bytomt/gårdstomt
L1954:4082	Bytomt/gårdstomt	L1954:5318	Lägenhetsbebyggelse
L1954:4083	Område med fossil åkermark	L1954:5573	Avrättningsplats
L1954:4242	Område med fossil åkermark	L1954:5574	Vägmärke

Tabell över fornlämningar i kartan (fig. 2).

Syfte och frågeställningar

Syftet med schaktningsövervakningen var, enligt Länsstyrelsens förfrågningsunderlag, att dokumentera berörda lämningar och kulturlager. Den aktuella exploateringsytan låg inom den tidigare registrerade fornlämning L1952:8822, vilken bestod av en avrättningsplats. Tidigare

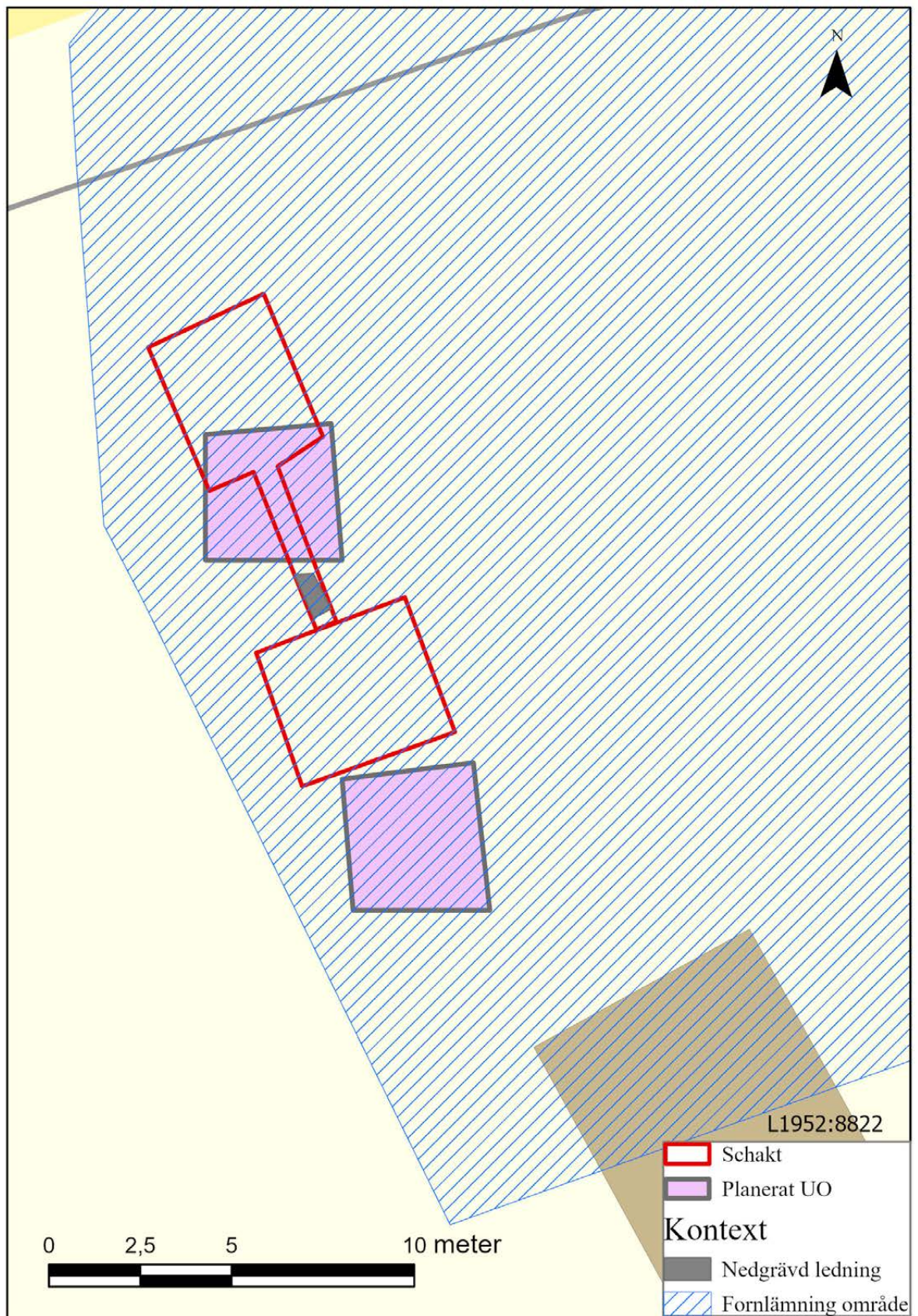
markradarundersökning (Hansson 2011) av det aktuella området hade inte indikerat att det skulle finnas benförekomster eller andra forntida kontexter, men eftersom det inte gick att utesluta förekomst av fornlämningar skulle arbetet övervakas av arkeolog.

Metod och genomförande

Den arkeologiska undersökningen genomfördes som en schaktningsövervakning under en dag i juni 2023. Inledningsvis gjordes en metalldektekring längs den planerade ytan för avloppet. Schaktningen genomfördes med en grävmaskin och skopbredden var 150 cm. Jorden banades av skiktvis och schaktet grävdes till det djup som behövdes för att säkra att inga lämningar fanns inom ytorna i det här fallet 0,6–0,7. Schaktet

mättes in med RTK-GPS i system Sweref99 TM. Fotografier togs med digitalkamera och har registrerats i en, för ändamålen, avsedd accessdatabas. Dokumentationen i fält gjordes digitalt i dokumentationssystemet IDA.

Schaktens placering kom att skilja något från det som stod i Länsstyrelsens beslut. Detta berodde på platsens och arbetets förutsättningar, fig 3.

Figur 3 Schaktöversikt.

Resultat

Schaktningen gjordes genom att två rektangulära ytor med ett smalt ledningsschakt emellan togs upp, fig 4. Ytorna utgjorde tillsammans en cirka 35 m² stor yta. Schakten grävdes ner till ett djup mellan 0,6–0,7 för att säkerställa att inga begravingar fanns inom ytorna. (fig. 5). Marken bestod av cirka en decimeter tjock förna/grässvål med

ett underliggande matjordslager på ca 0,25 till 0,40 m. Där under fanns ren sand.

Inga begravingar eller andra arkeologiska kontexter påträffades i schakten och det kunde konstateras att schaktningen inte kom att beröra fornlämningen, se fig 3.

Figur 4. Foto över de schaktade ytorna. Foto från NNV.

Figur 5. Profilväggen i den västra delen av schakten. Denna bestod av torv, matjord och ren sand. Foto från NO.

Tolkning & åtgärdsförslag

Trots läget inom den registrerade avrättningsplatsen L1956:8822 påträffades inga arkeologiska kontexter. Resultat visar att avrättningsplatsen inte har den utbredning i sydväst som tidigare varit uppfattningen. Utifrån den begränsade

ytan som undersöktes går det dock inte dra några omfattande slutsatser om var gränsen går. Den upptagna ytan för avloppet har övervakats i sin helhet och inga vidare åtgärder föreslås.

Referenser

Hansson, M. 2001. *Huvudgårdar och herravälden: en studie av småländsk medeltid*. Diss. Lund: Univ., 2001

Hansson, M. 2008. *Det medeltida Småland: en arkeologisk guidebok*. Lund: Historiska media

Hansson, Martin (2011). *Avrättningsplatsen i Hamneda: arkeologisk efterundersökning RAÄ 333: Hamneda socken, Ljungby kommun, Kronobergs län*. Växjö: Smålands museum

Hansson, M. 2012 Fornvännen ortgående straffdom -- en medeltida avrättningsplats i Hamneda i Småland [Elektronisk resurs]. *Fornvännen*. 107:3, 189-202
Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:raa:diva-2142>

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-4483-2022
Kalmar läns museums dnr:	33-381-2022
Projektnummer KLM:	A2319
Uppdragsgivare:	Stefan Bergström, Hamneda 2:14
Landskap:	Småland
Kommun:	Ljungby kommun
Socken:	Hamneda socken
Fastighet:	Hamneda 2:14
Fornlämningsnr:	L1952:8822
X koordinat:	6283808 (N)
Y koordinat:	429239 (E)
Latitud:	56°41'34.8"N
Longitud:	56°41'34.8"N
M ö h:	133 möh
Fältarbetstid:	2023-06-01
Antal arbetsdagar:	1 dag
Personal:	Cecilia Ring
Foto, Du-nummer:	433_001-007
Fyndnummer:	Inga fynd
Analyser:	Inga analyser
Tidsålder:	Medeltid
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	GPS. Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99 TM och RH2000.

Bilagor

Bilaga 1. Fotolista digitala bilder.	22
---	----

Bilaga 1. Fotolista digitala bilder

Fotolista digitala bilder

Landskap: Småland

Socken: Hamneda

Fastighet: Hamneda 2:14

2023

DU 433

Nr	Motiv	Från	Datum
1	Översikt över undersökningområdet	NO	2023-06-20
2	Översikt över undersökningområdet	SV	2023-06-20
3	Schakt 1	SV	2023-06-20
4	Schakt 1	S	2023-06-20
5	Schakt 2	V	2023-06-20
6	Schakt 1, profil.	SV	2023-06-20
7	Schakt 2, profil	NO	2023-06-20

Du433_002

Du433_003

Du433_004

Du433_005

Du433_006

Du433_007

Du433_001

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

